

МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 35.071:1

DOI 10.36030/2310-2837-3(94)-2019-5-9

ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР ФЕНОМЕНУ СМISЛУ В ПАРАДИГМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

О. В. Довгань,

Національна академія державного управління при Президентові України

Р. І. Ленда,

Національна академія державного управління при Президентові України

М. Г. Цедік,

Національна академія державного управління при Президентові України

У статті розкрито головні особливості побутування феномену смислу в політичному вимірі, які продукують потребу в пошуку спільних конститутивних рис між промовою звуковою і вербальною. Останнє базується на тому, що природна мова не є моделлю звукової комунікації, незважаючи на те, що вона з усіх існуючих семіотичних систем має найширший спектр виразності. Саме тому їй недоступна повнота вираження, оскільки неможливо перекодувати у слова весь досвід людства – фізичний і розумовий, хоча б з урахуванням того, що діяльність людства триває – і цей досвід поки не кінцевий.

Відтак, до комплексу специфічних невербальних інструментів соціокомунікативного механізму належить вагомий роль у моделюванні конструктивної взаємодії в комунікативному просторі державного й публічного управління з огляду на його фундаментальні функції в соціумі. Таким чином, формування смислу у сфері публічного й державного управління постає необхідною мовно-філософсько-світоглядною практикою, навичками, які входять до професіограми сучасного управлінця, оскільки цей процес розгортається повсякчас, а плекання результату, суголосного соціальному замовленню – не лише вимога сучасного інформаційного суспільства, а й необхідна передумова функціонування нової європейської держави, якою стає Україна.

Ключові слова: смисл, публічне управління, смислові імперативи, державні службовці, механізм смислової взаємодії.

THE POLITICAL DIMENSION OF THE PHENOMENON OF SENSE IN THE PARADIGM OF PUBLIC ADMINISTRATION

O. V. Dovhan,

National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

R. I. Lenda,

National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

M. H. Tsedik,

National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

The article reveals the main features of the phenomena of sense in the political paradigm, which produce the need to find common constitutive features between the speech sound and verbal. The latter is based on the fact that natural language is not a model of sound communication, despite the fact that it has the widest range of expressiveness from all existing semiotic systems. That is why it is not accessible to the fullness of expression, since it is impossible to recapitulate in the words all the experience of mankind – physical and mental, even if the activity of humanity continues – and this experience is not yet finite.

Therefore, the complex of specific non-verbal instruments of the socio-communicative mechanism plays a significant role in the modeling of constructive interaction in the communicative space of state and public administration in view of its fundamental functions in society. Thus, the formation of sense in the sphere of public and state administration appears to be a necessary language-philosophical and ideological practice, the skills which are part of the professional model of the modern manager, since this process unfolds at all times, and the cultivation of the result, a coherent social order, is not only a requirement of the modern information society, but also a prerequisite for the functioning of a new European state, which becomes Ukraine.

Keywords: sense, public administration, senses imperatives, civil servants, mechanism of senses interaction.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Звуки супроводжують життя людини від її народження і до смерті. Насамперед звук – це той подразник, на який давня людина мала реагувати для того, аби вижити,

оскільки він був передвісником певних подій. Однак, незважаючи на великий шлях становлення, який пододала людина, сутнісно звук так і залишається подразником, що впливає на наш рецептор та спричиняє певну рефлексію.

© Довгань О. В., Ленда Р. І., Цедік М. Г., 2019

Узагальнюючи, можна вважати, що саме звук покладено в основу процесу взаємодії *Я з Іншим/Іншими*. При цьому під останніми варто позиціонувати онтологічну реальність, у горизонті подій якої побутує окреслене *Я*. Звук – найменша неподільна одиниця інформації, біт, фрактал, частина якого втілює ціле. Так, недарма на інтуїтивній базі базується мистецтво риторики, оскільки видається важливим не тільки *що* ми говоримо й чуємо, однак і те, *як* ми говоримо і *що* чуємо (як модифікуємо покладений смисл). Останній в управлінській парадигмі варто позиціонувати як вибудовування певних смислових імперативів щодо формування та діяльності адміністративних органів (публічне та державне управління).

З урахуванням цього первинною видається саме звукова комунікація, яка посідає в мовній полісистемі місце одного з її шарів, але є первинна відносно неї. Так, якщо мова є інструментом адаптації онтологічної реальності в мовну – близьку й зрозумілу носієві мови вже сутнісно, то звук виступає як підґрунтя духовного процесу розуміння свого смислу. «Переживальні» здібності людини атрибутивно пов'язані зі звуком як феноменом онтологічної реальності, найменшої одиниці осягнення, інтерпретування явищ навколишнього світу.

При цьому змістовими компонентами феномену переживання звуку як духовного процесу є раціональний, етичний, особистісний і афективний початки. Така інтерпретація феномену переживання звуку дає змогу дихотомічно «зняти» історичний досвід європейського музичного смислоформування. Раціональний компонент переживання, як інтелектуальний спалах, фіксує маловловимий, проміжний момент між станом відсутності смислу і станом визнання людиною існування смислу (Гладкова, 2005, с. 8–9).

Однак необхідність осмислення здатності людини орієнтуватися у світі, сприймаючи й осмислюючи його, визначила дослідницький інтерес до проблем знання й пізнання, до складної організації людського інтелекту. Зокрема, актуалізовано низку понять: «концепт», «концептосфера», «концептуальний простір», «концептуальна система», «картина світу», «концептуальні основи», «фрейм», «фреймова структура свідомості» тощо. Вищезазначене продукує психолого-культурологічне позиціонування тексту як ментальної діяльності, що розгортається в певному середовищі.

Таким чином, досліджується зв'язок між думкою та її репрезентацією як процесу, що має інтерпретативний характер, що особливо важливо

для сфери публічного управління, у якій стрижневим є поняття трансляції й ретрансляції покладеного смислу (Шамилли, 2010, с. 130–133). Наукові спостереження за функціонуванням механізмів державного управління дають підстави стверджувати, що реалізація цього динамічного комплексу і взаємодія всіх його структурних елементів забезпечується насамперед процесом міжособистісної комунікації, а жоден суб'єкт управління не обходиться без когнітивно-комунікативного ресурсу (Бронікова, 2011, с. 24).

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Необхідність більш детальної систематизації та обґрунтування змісту основних компонентів політичного виміру феномену смислу у сфері публічного управління і державної служби спродуковано потребою в підсиленні й актуалізації покладеного смислу в суспільстві. Останнє відбувається шляхом вибудовування певних смислових імперативів щодо формування та діяльності окреслених управлінських ланок. Таким чином, в Українській державі актуальним стає питання підготовки державних службовців, зокрема і з питань особливостей побутування смислу у сфері основних віх державної політики щодо європейської та євроатлантичної інтеграції України.

Оскільки, як було означено вище, ми вважаємо важливим фонологічний аспект побутування смислу в дискурсі публічного управління, то тут треба зазначити цілий ряд класиків філософської думки, які тією чи іншою мірою досліджували окреслену проблематику. Зокрема, це були: Аврелій Августин, Фома Аквінський, Аристотель, Боецій, Гегель, Г. В. Ф. Геракліт, Р. Декарт, Демокрит, Д. Дідро, І. Кант, Ф. Ніцше, Г. Нисський, Піфагор, Платон, Плотін, Ж.-Ж. Руссо, Б. Спіноза, Ф. В. Шеллінг, А. Шопенгауер та ін. У сучасних наукових дослідженнях феномен знайшов своє відображення у працях Т. Адорно, М. Бахтіна, О. Білого, С. Булгакова, Ж. Дерріди, В. Іванова, О. Лосєва, Х. Ортеги-і-Гассета, Ж.-П. Сартра, М. Хайдеггера, К. Ясперса та ін. При цьому в історії європейської смислогенези можна виділити кілька важливих тенденцій. Так, для античності характерною є математична раціоналізація смислу, для Середньовіччя – його теологічна моралізація, для епохи Відродження – гуманізація, а для Нового часу – афектація (Гладкова, 2005, с. 4, 8).

Формулювання цілей (мети) статті. В основу окресленого дослідження авторами покладено необхідність детальнішої систематизації та обґрунтування змісту основних компонентів

політичного виміру феномену смислу у сфері публічного управління і державної служби, що спродуковано потребою в підсиленні й актуалізації закладеного смислу в суспільстві.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Феномен смислу варто сприймати об'єктивно – як чинник соціальної стратифікації й інтерференції покладених ідей. Це пов'язано з тим, що побутування цього феномену є іманентно пов'язаним, тобто незалежним від його розуміння людьми. Таким чином, в управлінському дискурсі смисл постає інтенцією, яка іманентно існує, посилюючи наявні соціально-психологічні настрої. Це також пов'язано з детермінацією означеного поняття: адже досягнення цього явища людиною відбувається виключно через систему її уявлень про окреслений феномен. Крім того, власне, процес досягнення смислу, його адаптація в умовах психіки конкретної людини детермінована особливостями підсвідомих і надсвідомих (інтуїтивних) її механізмів.

Окреслена розшарованість визначень зумовлена низкою факторів, серед яких складність власне феномену механізм, наявність методологічного плюралізму дослідницьких інтерпретацій, дифузність термінологічної кодифікації поняття, неузгодженість родовидових операційних понять та його механістична метафорика (Бронікова, 2011, с. 24).

Останнє можна пояснити похідною природою смислу: будучи продуктом рефлексивної, інтенціональної свідомості, він має властивість антропоцентризму, оскільки таким інструментарієм володіє виключно людина. Відтак виникнення, інтерпретація, реконструювання й залучення смислів постає багатшаровим процесом, у структурі якого наявні емоційно-образний, світоглядний (структурно представлений як світосприйняття → світовідчуття → світопереживання → світовідображення → світорозуміння) компоненти (Жукова, 2010, с. 74, 76). Таким чином, для управлінської сфери особливості побутування смислу, зокрема політичний його вимір, постає не тільки важливим чинником успішності вибудовування нових смислів незалежної європейської держави, якою є Україна, а й інструментом взаємодії із населенням шляхом покращання форм роботи з ним, розуміння пануючих у ньому тенденцій тощо.

На думку авторів, у цьому контексті актуальним є культурологічний підхід до окресленої проблематики, в межах якого смисловий світ позиціонується в культурологічній парадигмі. (При цьому суспільство репрезентується як джерело

формування культурологічних форм; за такого підходу управлінська сфера розглядається з позицій побутування культури та її форм, а окреслена діяльність постулюється як культурологічно зумовлена: спродукована культурологічною природою суспільно-детермінованих явищ.) Відтак він передається і закріплюється в аксіологічній системі координат: через низку цінностей, норм, символів, які розкривають глибинні (усвідомлені або несвідомі) образи світопереживання людини, тим самим детермінуючи її поведінкові моделі й особливості взаємин із навколишнім світом.

Зважаючи на те, що основним питанням філософії музики є досягнення звукового буття в двох взаємопов'язаних іпостасях: звуків-субстанції (їхньої метафізичної сутності) і звуків-мистецтва (музики – цілком фізичного і чуттєвого явища) як способу ціннісної, естетичної взаємодії людини зі світом, феномен звуку, таким чином, варто розглядати в нерозривній єдності із його сутністю – музичною субстанцією (світова гармонія, вселенський ритм), де музика є текучою сутністю світу, і мистецтва, що належить світу людини. При цьому позаісторична сутність цього феномену пов'язана зі світом людини, «механізмом зчеплення» окресленої субстанції і музики як виду мистецтва виступає її аксіологічна система координат, звернена, з одного боку, до вищого смислу, з другого – до смислів людського буття (Каминская, 2016).

У такому розумінні культурні смисли притаманні всім виявам культури, її феноменам, формам, явищам тощо, в контексті чого управлінська ланка може розглядатися як культурологічне утворення (частково про це ми згадували вище). Таким чином, для неї, як і для кожного феномену культури, характерним є стрижневий культурний смисл як головний імператив соціокультурного процесу, що формує цінності, норми, стереотипи поведінки, мислення, пізнання світу. Водночас така смислова домінанта історично зумовлена й здатна диференціюватися залежно від мінливих умов і реалій життя. Останнє дає нам можливість визначити шляхи оптимізації державно-управлінської галузі, що сприяють удосконаленню всіх управлінських практик через упровадження соціокомунікативного механізму державного управління як наскрізного феномену, який має глибоке теоретичне обґрунтування, широке функціональне поле та потужну інструментальну базу (Бронікова, 2011, с. 29).

Смислові норми, в такому розумінні, варто розглядати як буттєві константи світу, оскільки вони є підґрунтям для конкретних актів світовід-

ношення, реалізованих і втілених у формах культурної діяльності – управлінні, мистецтві, релігії, науці тощо (Жукова, 2010, с. 81). Вищезазначене дає змогу позиціонувати важливу для Ф. Ніцше опозицію культура/природа як протиставлення абсурдного й осмисленого. При цьому осмислене виступає людською культурою, що органічно пов'язана з природою й за рахунок цього не занепадає (Коломиец, 2010, с. 367), а абсурдне – атомізованими елементами цього осмисленого, що, перебуваючи поряд, дискредитують один одного.

Таким чином, ідеться про те, що головними особливостями побутування феномену смислу в політичному вимірі є потреба в пошуку спільних конститутивних рис між промовою музичною і вербальною. Останнє базується на тому, що природна мова не є моделлю звукової, музичної комунікації, незважаючи на те, що вона з усіх існуючих семіотичних систем має найширший спектр виразності. Саме тому їй недоступна повнота вираження, оскільки неможливо перекодувати у слова весь досвід людства – фізичний і розумовий, хоча б через те, що діяльність людства триває – і цей досвід поки не кінцевий (Деньгіна, 2007).

Отже, раціонально-мовний рівень призначений для осягнення й виголошення (звукової матеріалізації) покладеного смислу через звукове переживання, промовлене, опредмечене, матеріалізоване таким чином. При цьому можливість такого пізнання, раціоналізації фонологічного компонента можливе лише за наявності в ньому раціонального початку. При цьому між людським розумом і звуком має бути щось спільне, якась основа, що робить можливим «діалог». В іншому

випадку, стикаючись виключно з ірраціональним явищем, людський розум виявляється безсилим. Так, звуки, накладаючись на тканину актуального психічного стану, можуть спонукати слухача переосмислити і реструктурувати сформовані цінності й уявлення (Гладкова, 2005, с. 21). Поєднання звуків мають одну особливість, яка відсутня у поєднань іншого роду, а саме: коли нижній тон раптово досягне духу, він робиться для духу насолодою і дух впадає в екстаз як від небувалого явища (Крутоус, 2011).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Переживання смислу звуку в такому ракурсі постає першоосновою сприйняття онтологічної реальності, миттю між мовною і немовною свідомістю індивідуума. Крім того, переживання звуку, звучання, музики може бути репрезентоване як найважливіший спосіб психічного перенесення раніше відчуженого матеріалу у внутрішній світ особистості, коли, здавалося б, абсолютно чуже переживається і потім відчувається як своє, соціальне – як особисте, далеке – як близьке, минуле – як сьогодення, а сьогодення – як майбутнє.

Таким чином, формування смислу у сфері публічного й державного управління постає необхідною мовно-філософсько-світоглядною практикою, навичками, які входять до професіограми сучасного управлінця, оскільки цей процес розгортається повсякчас, а отримання результату, що відповідає соціальному замовленню – не лише вимога сучасного інформаційного суспільства, а й необхідна передумова функціонування нової європейської держави, якою стає Україна.

Список використаних джерел

- Бронікова С. А. Теоретико-методологічні засади соціо-комунікативного механізму державного управління: автореф. дис. ... д-ра держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2011. 36 с.
- Гладкова М. П. Диалектика постижения смысла музыки: автореф. дис. ... канд. филос. наук: 24.00.01. Тюмень, 2005. 28 с.
- Деньгіна М. В. Музыкальное искусство в отражении поиска механизмов осмысления, понимания и интерпретации. URL: https://gim16tmn.edusite.ru/images/19_113.pdf, [01.06.2019].
- Жукова Г. К. Музыкальный смысл: язык, речь, мышление, дискурс. URL: https://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/120/zhukova_120_96_102.pdf, [01.06.2019].
- Каминская Е. А. Традиционный фольклор: культурные смыслы, современное состояние и проблемы актуализации: дис. ... д-ра культурологии: 24.00.01. Челябинск, 2016. 365 с.

References

- Bronikova, S. A. (2011). *Teoretyko-metodolohichni zasady sotsio-komunikatyvnoho mekhanizmu derzhavnoho upravlinnia* [Theoretical and methodological foundations of socio-communicative mechanism of state administration]. Kyiv [in Ukrainian].
- Gladkova, M. P. (2005). *Dialektika postizhenija smysla muzyki: avtoreferat dissertacii na soiskanie uchenoj stepeni kandidata filosofskih nauk* [Dialectics of comprehending the sense of music]. Tjumen [in Russian].
- Dengina, M. V. (2010). *Muzykalnoe iskusstvo v otrazhenii poiska mehanizmov osmyslenija, ponimaniya i interpretacii* [Musical art in the reflection of the search mechanisms of understanding, understanding and interpretation]. Retrieved from: https://gim16tmn.edusite.ru/images/19_113.pdf [Accessed 01 July 2019].
- Zhukova, G. K. (2010). *Muzykal'nyj smysl: jazyk, rech', myshlenie, diskurs* [Musical sense : language, speech, thinking, discourse]. Retrieved from: https://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/120/zhukova_120_96_102.pdf

- Коломиец Г. Г. Смысл и ценность музыки. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/smysl-i-tsennost-muzyki.pdf>, [01.06.2019].
- Крутоус В. П. Ф. Ницше о мифе и его роли в культуре / Н. А. Хренов (ред). *Миф и художественное сознание XX века*. М.: Гос. ин-т искусствозн., 2011. С. 365–381.
- Шамилли Г. Б. Архитектоника иранской классической музыки: смысл в аспекте грамматики музыкального языка. URL: <https://iphras.ru/uplfile/smironov/ishraq/1/shamilli.pdf>, [01.06.2019].
- Щирова И. А., Гончарова Е. А. Многомерность текста: понимание и интерпретация : учебное пособие. СПб.: ООО «Книжный Дом», 2007. 472 с.
- zen.spb.ru/media/magazines/contents/1/120/zhukova_120_96_102.pdf [Accessed 01 July 2019].
- Kaminskaja, E. A. (2016), *Tradicionnyj folklor : kul'turnye smysly, sovremennoe sostojanie i problemy aktualizacii* [Traditional folklore: cultural meanings, modern state and problems of actualization] Cheljabinsk [in Russian].
- Kolomic, G. G. *Smysl i cennost' muzyki* [The sense and value of music]. Retrieved from: <https://cyberleninka.ru/article/n/smysl-i-tsennost-muzyki.pdf> [Accessed 01 July 2019].
- Krutous, V. P. (2011). *F. Nicshe o mife i ego roli v kul'ture* [F. Nietzsche about the myth and its role in culture] Gos. int-t isskustvozn. Moscow [in Russian].
- Shamilli, G. B. (2017). *Arhitektonika iranskoj klassicheskoj muzyki: smysl v aspekte grammatiki muzykalnogo jazyka* [Architectonics of Iranian classical music: the sense in the grammar aspect of the musical language]. Retrieved from: <https://iphras.ru/uplfile/smironov/ishraq/1/shamilli.pdf> [Accessed 01 July 2019].
- Shhirova, I. A., Goncharova, E. A. (2007). *Mnogomernost teksta: ponimanie i interpretacija* [Multidimensionality of the text: understanding and interpretation] Sankt-Peterburg [in Russian].

Довгань Олексій Валентинович,

кандидат філологічних наук, академік-секретар по відділенню філології Міжнародної академії освіти і науки, науковий співробітник кафедри мовної підготовки і комунікації в публічному управлінні, виконавець науково-дослідної теми «Теоретико-методологічні засади соціокомунікативного механізму публічного управління» Національної академії державного управління при Президентові України, начальник відділу електронного контенту в ТОВ «Видавництво «Генеза»»,

04212, Україна, м. Київ, вул. Маршала Тимошенка, 2-л

Ленда Раїса Іванівна,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри мовної підготовки і комунікації в публічному управлінні, Національна академія державного управління при Президентові України,

03057, Україна, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20

Цедік Марія Герасимівна,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри мовної підготовки і комунікації в публічному управлінні, Національна академія державного управління при Президентові України,

03057, Україна, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20

Цитування: Довгань О. В., Ленда Р. І., Цедік М. Г. Політичний вимір феномену смислу в парадигмі публічного управління. *Вісн. НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2019. № 3 (94). С. 5–9.

Стаття надійшла: 26.07.2019

Схвалено до друку: 23.09.2019

Dovhan, Oleksii V.,

Candidate of Philological Sciences, Academician-Secretary of the Department of Philology of the International Academy of Sciences, Researcher of Department of Public Production and Communities in Public Administration, the performer of the research topic «Theoretical and methodological fundamentals of the socio-communicative mechanism of public administration» at National academy for Public Administration under the President of Ukraine, Head of Department of Electronic Content in the PBC «Publishing House «Geneza»»,

2-L, Marshal Tymoshenko St., Kyiv, 04212, Ukraine

E-mail: dovgan396@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-6728-818X>

Lenda, Raisa I.,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Production and Communities in Public Administration, National academy for Public Administration under the President of Ukraine,

20, Anton Tsedyk St., Kyiv, 03057, Ukraine

E-mail: rlenda@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0003-1201-5472>

Tsedik, Mariia H.,

Candidate of Sciences (Philosophy Doctor) in Public Administration, Head of the Department of Language Training and Communication in Public Administration, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine,

20, Anton Tsedyk St., Kyiv, 03057, Ukraine

e-mail: tsedikmaria@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0001-9345-5212>

Citation: Dovhan, O., Lenda, R., Tsedik, M. (2019). Politychnyi vymir fenomenu smyslu v paradyhmi publichnoho upravlinnia [The political dimension of the phenomenon of SENSE in the paradigm of public administration]. *Bulletin of the NAPA. Series «Public Administration»*. Is. 3 (94). P. 5–9 [in Ukrainian].

Article arrived: 26.07.2019

Accepted: 23.09.2019